

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA‘LIMI
VAZIRLIGI**

**NAVOIY VILOYATI PEDAGOGLARNI YANGI
METODIKALARGA O‘RGATISH MILLIY
MARKAZI**

**TA‘LIM TIZIMIDA YANGI METODIKALAR
VA ULARDAN FOYDALANISHNING AMALIY
ASOSLARI**

**RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

T O ‘ P L A M I

Navoiy-2023

Ta'lim tizimida yangi metodikalar va ulardan foydalanishning amaliy asoslari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiya *materiallari*. – Navoiy: Navoiy viloyati PYaMO'MM nashri, 2023. 370 b.

Navoiy viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazida tashkil etilgan "Ta'lim tizimida yangi metodikalar va ulardan foydalanishning amaliy asoslari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plamida uzluksiz ta'lim tizimida tadqiqot olib borayotgan mutaxassis-olimlar, mustaqil izlanuvchilar ilmiy-nazariy izlanishlarining amaliy tadbiqlari keltirilgan. Raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish borasidagi tajribali maktab o'qituvchilarining taklif va tavsiyalari, umumta'lim fanlarini o'qitishda raqamli texnologiyalardan foydalanish hamda ta'lim, fan, xalqaro aloqalar va boshqaruv faoliyatining ustuvor yo'nalishlarini rivojlantirish hamda "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili" Davlat dasturida belgilangan vazifalar doirasida bajarilayotgan izlanishlarga bag'ishlangan ilmiy tadqiqot natijalari yoritilgan.

Konferensiya materiallaridan oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari, umumta'lim maktablari o'qituvchilari, magistrantlar va iqtidorli talabalar hamda shu sohada ilmiy ish olib borayotgan tadqiqotchilar foydalanishlari mumkin.

TAHRIR HAY'ATI

<i>Ro'ziqulov F.R.</i>	<i>- psixologiya fanlari nomzodi, dotsent</i>
<i>Pulotov A.M.</i>	<i>- pedagogika fanlari nomzodi. dotsent</i>
<i>Suvonov O.O.</i>	<i>- kafedra mudiri, dotsent</i>
<i>Cho'liyev E.A.</i>	<i>- fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent</i>
<i>Xasanova Sh.B.</i>	<i>- kafedra mudiri, dotsent</i>
<i>Djurayeva P.S.</i>	<i>- dotsent v.v.b.</i>
<i>Qurbonova X.T.</i>	<i>- katta o'qituvchi</i>
<i>Hamdamova N.X.</i>	<i>- katta o'qituvchi</i>
<i>Boboqulov J.Q.</i>	<i>- UKTTE bo'limi boshlig'i</i>

Texnik muharrir: Jalilov D.J.

Maqolalar mazmuni va ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas'ul.

Konferensiya materiallari to'plami Navoiy viloyati PYaMO'MM Ilmiy-metodik kengashi (2023-yil 28-fevral, 2-sonli) qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

2. Обеспечение психологической безопасности в образовательном учреждении: практическое руководство / под ред. И.А. Баевой. – СПб.: Речь, 2006. – 288с.
3. Кобилова, Ш. Х., Сафарова, Ф. А., & Ахророва, Г. У. (2022). Перспективные возможности внедрения инклюзивного образования в жизнь сообщества. *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali*, 2(10), 441-443.
4. Кобилова, Ш. Х., Икромова, Н. Ф., & Болиева, Н. Т. (2022). Инклюзивное образование и его эффективность в социально-педагогической. *Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali*, 2(10), 438-440.
5. Усаров, Ж. Э., Кобилова, Ш. Х. (2022). Инклюзив таълим ва унинг ижтимоий педагогик омиллари. *Халқаро тажрибалар ва ривожланиш истиқболлари*, 1(3), 275- 277.
6. Кобилова, Ш. Х., Абдурахимова, Д. (2022). Инклюзив таълимни ташкил этишдаги имкониятлар ва мавжуд муаммолар. *Халқаро тажрибалар ва ривожланиш истиқболлари*, 1(3), 267-268.
7. Кобилова, Ш. Х., Бобохонова, М. (2022). Кўриш нуқсонига эга шахслар нутқи ва мулоқотининг нутқий бўлмаган воситаларини ривожлантириш усуллари. *Образование и наука в XXI веке*, 5(24), 579-581.
8. Қодирова, Ф. У., Кобилова, Ш. Х. (2021). Таълим кластери асосида инклюзив таълимга жалб этилган ўқувчилар ҳаёт хавфсизлигини таъминлаш шарт-шароитлари. *Муаммо ва уларнинг ечимлари*, 2(2), 85-86.
9. Bahodirovna, M. I. (2022). The image of human and animals in the stories of normurad norkobilov. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 12(2), 243-245.
10. Ahmadaliyeva, M. S. (2022). Text and interpretation in discourse analysis. *Trends in Education Foreign Languages and International Economics*, 1(1), 382-386.
11. Усаров, Ж. Э., Эшнаэв, Н. Ж., Кобилова, Ш. Х. (2021). Педагогик инновацион таълим кластер лойиҳасини амалиётда қўллаш самарадорлиги ва истиқболлари. *Педагогик таълим кластери муаммо ва ечимлар*, 1(2), 305-313.
12. Қодирова, Ф. У., Кобилова, Ш. Х. (2021). Повышение качества инклюзивного образования в условиях педагогического инновационного кластера. *Педагогик таълим кластери*, 1(1), 109-115.
13. Усаров, Ж. Э., Кобилова, Ш. Х. (2021). Инклюзив таълимнинг назарий ва концептуал масалалари. *Фан таълим ва амалиёт интеграцияси*, 3(2), 37-45.
14. Усаров, Ж. Э., Кобилова, Ш. Х. (2021). Обеспечение безопасности жизни учеников с ограниченными возможностями в процессе инклюзивного образования и его фактори. *Журнал научных и прикладных исследований*, 2(11), 19-21

**ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA NEYROLOGOPEDIK
YONDOSHUVLARNING O'RNI**

*Qodirova F.U.,
CHDPU Maxsus pedagogika kafedrasi mudiri, pedagogika fanlari doktori,
Dehqonova M.G.,
CHDPU Maxsus pedagogika kafedrasi o'qituvchisi*

Neurologo pediya – bu nutq mavjud bo'lmagan yoki to'liq rivojlanmagan nutq kamchiliklarida, jumladan alaliya (bachadonda, tug'ruq paytida, ertab olalik davrida

miya shikastlanishi natijasida yuzaga keladigan nutq buzilishi), dizartriya, duduqlanish, nutqning umumiy rivojlanmaganligi, nutqning fonemik-fonemik rivojlanmaganligi, autizimli bolalarga yordam berishning juda samarali usuli hisoblanadi.

Neyrologopediya – logopediyaning ixtisoslashgan turi bo'lib, u bolalar va kattalardagi markaziy asab tizimining shikastlanishi bilan bog'liq kasalliklarning turli shakllarini tashxislash va davolash (oldini olish) bilan shug'ullanadi.

Neyrologoped birinchi navbatda, gapirmaydigan bolalar va kattalar uchun nutq terapiyasi, shuningdek, yutish (ovqatlanish) kasalliklari bo'lgan odamlar uchun ovqatlanish terapiyasi bilan shug'ullanadi. Bu neyrologopediyaning maqsadi desak ham bo'ladi.

Bolaning nevrologopedik tashxisida quyidagilar inobatga olinadi va baholanadi:

- nutq apparatining tuzilishi va faoliyati;
- og'zaki refleksreaksiyalari, ularning rivojlanishi va yetukligi;
- nafas olish;
- og'iz apparatining mushak tonusi;
- ovqatlanish funksiyalari - yutish, chaynash va chaynash qobiliyati;
- nutqqa o'rgatish uchun zarur bo'lgan nutqdan oldingi ko'nikmalar;
- passiv va faol nutq;
- lingvistik va madaniy-ijtimoiy kompetensiya, kognitiv funksiyalar

Neyrologopediya tibbiyotdan pedagogikaga ko'prikdir. Odatda nutq terapevti faqat nutq buzilishlarining tashqi ko'rinishlarini yo'q qiladi.

Agar nutqning buzilishi jiddiy nevrologik muammolar tufayli yuzaga

kelmasa, bu usullar so'zsiz samarali bo'ladi.

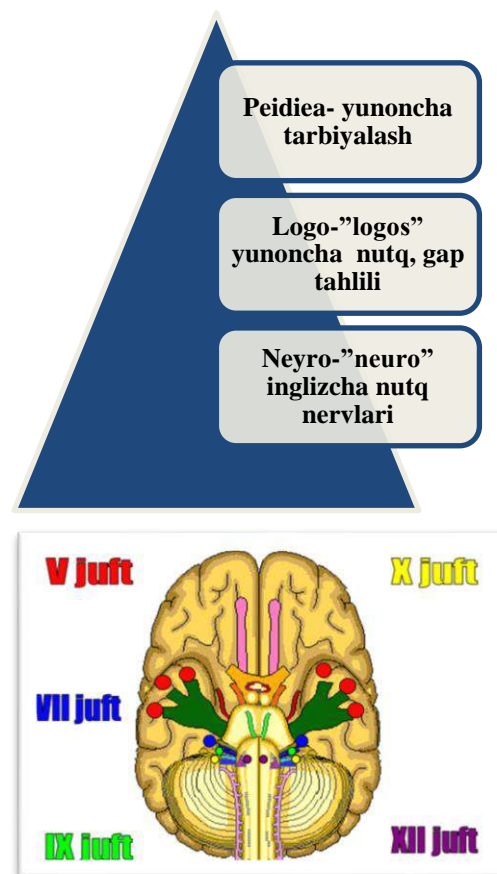
Neyrologopediya tibbiyotdan pedagogikaga ko'prikdir. Odatda nutq terapevti faqat nutq buzilishlarining tashqi ko'rinishlarini yo'q qiladi. Agar nutqning buzilishi jiddiy nevrologik muammolar tufayli yuzaga kelmasa, bu usullar so'zsiz samarali bo'ladi.

Ushbu usullarning samaradorligi AQSH va Yevropaning yetakchi institutlari va klinikalari tomonidan ilmiy jihatdan isbotlangan. Neyrologopedik tekshiruvlar shuni ko'rsatadiki, neyrologoped usullari bolaning nutq muammolarini bartaraf etish jarayonini kamida 35% ga tezlashtirishga imkon beradi.

Ammo bu hammasi emas: nevrologopedik tuzatishning "yon ta'siri" bolaning intellektual va psixologik rivojlanishidagi yutuqdir; xotira, e'tibor, o'rganish va chaqaloqning hatti-harakatlarini yaxshilash hayot uchun eng muhim tamoyil bo'lib xizmat qiladi va bir umr saqlanadi!

Neyrologopediya fanining quyidagi vazifalarini ajratib ko'rsatish mumkin:

1. Nutq buzilishining turli shakllarida nutq faoliyatining ontogenezini o'rganish.
2. Nutq buzilishlarining keng tarqalganligi, alomatlarini va darajalarini aniqlash.

3. Nutqiy faoliyati buzilgan bolalarning o'z-o'zidan va biror maqsadga qaratilgan rivojlanish dinamikasini, Shuningdek, nutqiy zaiflikni ularning shaxs sifatida yetishuviga, ruhiy rivojlanishiga, turli ko'rinishdagi faoliyatlarini namoyon qilishga, o'zlarini tutishlariga ta'sirini aniqlash.

4. Rivojlanishida turli xil farqlar bo'lgan bolalarda (eshitish, ko'rish, fikrlash qobiliyatining hamda tayanch harakat apparatining buzilishi hollarida) nutqning shakllanishi va nutq buzilishlari xususiyatini o'rganish.

5. Nutq buzilishining kelib chiqish sabablari, mexanizmlari, tuzilishi va aloqatlarini aniqlash.

6. Nutq buzilishlarining pedagogik tashxisi, metodlarini ishlab chiqish.

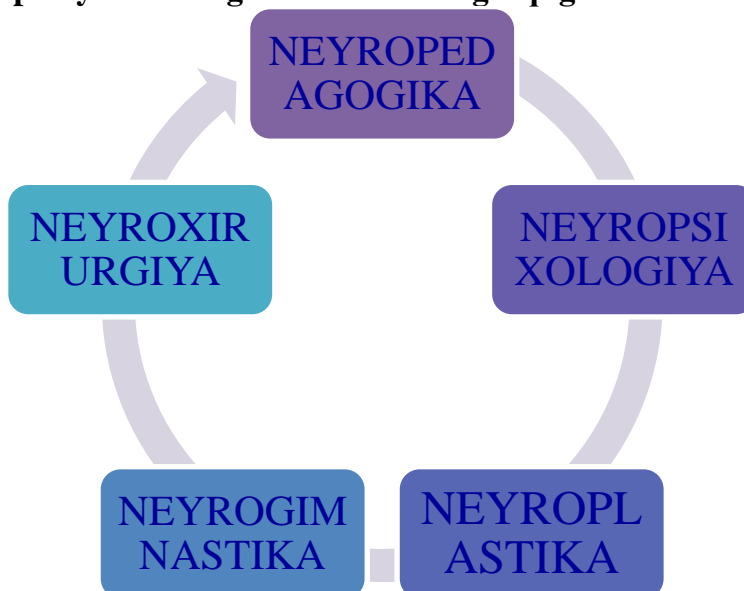
7. Nutq buzilishlarini tartibga solish.

8. Nutq buzilishini bartaraf etish tamoyillari, differensiyalashgan metodlari va vositalarini ishlab chiqish.

9. Nutq buzilishining oldini olish metodlarini takomillashtirish.

10. Logopedik yordamni tashkil etish masalalarini ishlab chiqish.

Neyrologopediya fanining fanlar bilan bog'liqligi:

Neyrologopediya fanlar bilan aloqasi:

Pedagogik fanlar bilan

Maxsus pedagogika

-surdopedagogika

-tiflopedagogika

-oligofrenopedagogika

-logopediya

-ta'lim va tarbiya

-texnologiya

-boshlang'ich ta'lim

-ritmika

Tibbiyot fanlar bilan:

-otorinolaringologiya

-nevropotologiya

-psixopatologiya

-oligofreniya klinikasi

-pediatriya

-rivojlanishida nuqsoni bo'lgan
bolalar diagnostikasi

-anatomya

-xirurgiya

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dehqonova, M. (2023). THE FIRST STAGES OF ENSURING CONTINUITY IN THE ELIMINATION OF SPEECH DEFECTS OF SPEECH-IMPAIRED CHILDREN. Scienceandinnovation, 2(B2), 55-58.
2. Ghiyosiddinova, D. M. (2023). Specific Characteristics of Logopedic Work with Blind Children. Central asian journal of social sciences and history, 4(1), 101-105.
3. G'iyosiddinova, D. M. (2022). 4+ 2 Ta'lim tizimidagi o'rni. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 2(10), 389-393.
4. Achilova S.J., Qodirova F.U., DEhqonova M.G'., "Logopedik texnologiya" o'quv qo'llanma, 2023. Zebo-print.
5. Muborak, D., & Lobar, S. (2022). Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda nutqning kech rivojlanishi. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 2(10), 345-349.

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA INKLYUZIV TA'LIM

Mo'minov S.,

*Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi O'quvchilarni kasb-
hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik respublika tashxis markazi metodisti,*

Alimova G.,

*Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi huzuridagi O'quvchilarni kasb-
hunarga yo'naltirish va psixologik-pedagogik respublika tashxis markazi metodisti*

Kalit so'zlar. Inklyuziv ta'lim, alohida ta'lim ehtiyoji bo'lgan bolalar, inklyuziv ta'lim sinfi, boshlang'ich tayanch korreksion sinfi, maxsus pedagog, tyutor.

Inklyuziv ta'limni tashkil etish insonparvarlik, umuminsoniy qadriyatlar, bag'rikenglik, oshkoralik tamoyillariga asosan amalga oshiriladi. Davlatimiz tomonidan

<i>Qodirova F.U., Dehqonova M.G'.</i>	Zamonaviy ta'lim tizimida neyrologopedik yondoshuvlarning o'rni	191
<i>Mo'minov S., Alimova G.</i>	Umumta'lim maktablarida inklyuziv ta'lim	194
<i>Джурраева П.С.</i>	Жалпы орта білім берунмектептерінде инклюзивті білім беруді ұйымдастыру	199
<i>Qurbonova X.T.</i>	Inklyuziv ta'limda nogiron bolalarni o'qitish	202
<i>Ishmatova O.S., Xusnuddinova Z.</i>	Alohida ehtiyojli boshlang'ich sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishda yangi metodikalar va ulardan foydalanishning amaliy asoslari	204
<i>Джурраева П.С.</i>	Инклюзивті білім беру мәселелері және оны шешу жолдары	211
<i>Usmonova D.T.</i>	Bo'lajak pedagoglarda inklyuziv kompetentlikni rivojlantirishning konseptual asoslari	215
<i>Qurbonova X.T.</i>	Inklyuziv ta'lim sohasida imkoniyati cheklangan bolalarni tarbiyalash	218
<i>Ibadullayeva Sh.N., Bo'ronboyeva Sh.Q.</i>	Imkoniyati cheklangan shaxslar uchun yaratilgan imtiyozlar	220
<i>Қўзиева С.А, Ҳамроева З.</i>	Умумтаълим мактабларида инклюзив таълимни ривожлантириш масалалари	223
<i>Бегманова Г.</i>	Өзбекстан республикасының мектепке дейінгі және бастауыш білім беру жүйесіне инклюзивті білім берудің жаңа технологияларын енгізу және интеграциялау	225
<i>Ibadullayeva Sh.N., Bo'riyeva D.A.</i>	Hozirgi kunda rivojlanib borayotgan surdo pedagogika	228
<i>Кобилова Ш.Х.</i>	Инклюзив таълим муҳитида ўқувчиларни хавфсиз ҳаётга ундаш мотивини ривожлантириш	232
<i>Abdullayeva Yu.M.</i>	Eshitishda kamchiligi bor bolalarni inklyuziv ta'limga jalb etish	235
<i>Ibadullayeva Sh.N., Maxkamova N.B.</i>	Inklyuziv ta'lim: Muammo va yechimlari	240
<i>Qurbonova N.T.</i>	Ta'limda imkoniyati cheklangan bolalarni o'qitish, tarbiyalash	243
<i>Axmadova G.O.</i>	Ta'lim tizimiga inklyuziv ta'lim shaklini joriy etish	246
<i>Азимкулова Ю.А</i>	Инклюзивті тәлім үдерісінде мүгедіктігі болған балаларға психологик қызметті ұйымдастыру.	248
<i>Құдайбердиева Б.</i>	Инклюзивті тәлімде қолданылатын инновацион әдістерді таңдау	251
<i>Абдуллаева К.</i>	Инклюзивті тәлім үдерісінде мүгедек балаларды үйірмелерге жұмылдыру	254
<i>Нұржанова П.</i>	Инклюзивті білім беруді оқыту методикасын үйрену	257
<i>Ешова И.</i>	Әртүрлі пәндерді оқытуда мүмкіндігі шектеулі	259

**“TA'LIM TIZIMIDA YANGI METODIKALAR VA ULARDAN
FOYDALANISHNING AMALIY ASOSLARI” MAVZUSIDAGI**

**RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
MATERIALLARI**

2023 yil 25 aprel.

Texnik muharrir:

JalilovD.J.

«Qo'ldovli yangi obod» x/k matbaa bo'limida chop etildi.
Adadi 100 nusxa. Buyurtma №30. hajmi 370 bet. Format A5. 2023 yil.